

Хлань В.О., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Катеринчук К.В., к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СПІВУЧАСТЬ

Співучасть як різновид злочинної діяльності не створює особливих і самостійних підстав кримінальної відповідальності. В ч. 1 ст. 2 КК України встановлено, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбачений КК України. Із цього випливає, що підставою кримінальної відповідальності за співучасть є наявність специфічного складу співучасті у злочині в діях усіх співучасників [2, с. 342].

Специфічні правила кримінальної відповідальності за співучасть у злочині мають місце лише у випадках, коли поряд із виконавцем у вчиненні злочину беруть участь інші співучасники: організатор, підбурювач, пособник. Розподіл ролей між співучасниками, виконання ними різних функцій у вчиненні злочину обумовлюють і специфічні підстави їх кримінальної відповідальності. Ці підстави визначаються, статтею Особливої частини КК України, за якою настає кримінальна відповідальність виконавця. Отже, у цьому разі підставою кримінальної відповідальності організатора, підбурювача та пособника є специфічний склад співучасті у злочині, котрий визначається статтями Особливої частини, за якими кваліфікуються суспільне небезпечні діяння виконавця, і ст. 27 КК (ч. 3, 4 або 5).

Кваліфікація злочинних дій виконавця є підставою для кваліфікації і дій інших співучасників, оскільки це впливає із сутності інституту співучасті, за яким усі співучасники відповідають за вчинений виконавцем злочин, котрий для організатора, підбурювача, пособника поряд із виконавцем є єдиним і неподільним [3, с. 112]. Проте оскільки організатор, підбурювач, пособник своїми діями безпосередньо не виконують об'єктивної сторони злочину, то і кваліфікація їх дій, крім Особливої частини, за якою кваліфікують дії виконавця, потребує додаткового застосування ч. 3, 4 або 5 ст. 27 КК. Якщо ж організатор, підбурювач чи пособник одночасно виконували і функції співвиконавця злочину, то правила кваліфікації їх дій за ч. 2 ст. 29 КК не застосовуються, їх дії достатньо кваліфікувати тільки за статтею Особливої частини, як співвиконавців [3, с. 120].

Відповідно до ч. 3 ст. 29 КК України ознаки, що характеризують особу окремого співучасника злочину, наприклад, як службову особу - військовослужбовця, раніше судиму особу та ін., і впливають на кримінальну відповідальність даної особи, ставляться у вину лише цьому

співучаснику. В цьому відображається принцип індивідуалізації відповідальності співучасників, коли інші співучасники: організатор, підбурювач, пособник, з одного боку, виконавець — з другого не можуть нести (більш суворо чи більш м'яку) відповідальність, ніж той співучасник, який має такі додаткові ознаки. Інші обставини, що обтяжують відповідальність і передбачені в статтях Особливої частини цього Кодексу як ознаки об'єктивного чи суб'єктивного характеру, що характеризують злочин, наприклад, стосовно предмета, способу чи засобів учинення злочину, суспільно небезпечних наслідків, мотиву, мети злочину тощо, можуть ставитися у вину іншим співучасникам, але лише за наявності обов'язкової умови — усвідомлення співучасниками зазначених обставин. Відсутність такого усвідомлення виключає можливість ставлення у вину цих обставин іншим співучасникам.

Згідно з ч. 4 ст. 29 КК України співучасники злочину (організатор, підбурювач, пособник) за наявності незакінченого злочину в діях виконавця (так звана без наслідкова співучасть) підлягають відповідальності за співучасть у незакінченому злочині, тобто за певною статтею Особливої частини КК України, за якою кваліфікують дії виконавця, і за ч. 3, 4 або 5 ст. 27, а також за ст. 14 КК України (готування до злочину) чи ст. 15 КК України (замах на злочин). Співучасники відповідають тільки за діяння, вчинені у межах угоди, яка відбулася між ними. Вчинення дій, які не охоплюються прямим чи непрямим умислом інших співучасників, не є співучастю у злочині. Тут має місце ексцес виконавця [3, с. 432], при якому співучасники не підлягають відповідальності за вчинене виконавцем при цьому діяння. Отже, інші співучасники відповідають тільки у межах угоди, тобто лише за ті дії виконавця, які охоплювалися їх умислом. Виконавець же, який допустив ексцес, відповідає на загальних підставах у повному обсязі за все ним скоєне.

На відміну від організаторів інші учасники організованої групи чи злочинної організації (виконавець, підбурювач, пособник) відповідають лише за ті конкретні злочини, у підготовці чи вчиненні яких вони брали участь (ч. 2 ст. 30 КК).

Отже, співучасть – це особлива форма скоєння злочину умисно двома і більше способами, що має вищий рівень суспільної небезпеки. Таким чином, співучасть у злочині характеризується умисною формою вини, що передбачає наявність умислу кожного із учасників стосовно їх власних дій (бездіяльності).

Література

1. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>

2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2-

х т. – Т. 2 / за заг. ред. П.П. Андрушко, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка: 3-тє вид., перероб. та допов. – К.: Алерта: КНТ: Центр учбової літератури, 2009. – 624 с.

3. Актуальні проблеми кримінального права: [навч. посіб.] / В.М. Попович, П.А. Ткачук, А.В. Андрушко, С.В. Голін. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 362 с.

УДК 344.131 (043.2)

Черниш О.В., студент,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Лихова С.Я., д.ю.н., професор

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Одним із видів юридичної кваліфікації є кримінально-правова кваліфікація. В.О. Навроцький вказує на те, що «Кримінально-правова кваліфікація здійснюється стосовно фактичних обставин, які свідчать про заподіяння істотної шкоди або загрозу такої шкоди та протиправність котрих передбачена Особливою частиною кримінального законодавства» [2, с. 50].

Чинний Кримінальний кодекс України зберіг в Особливій частині окремий розділ XIX «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)», яким передбачається відповідальність за вчинення військових злочинів. Аналіз практики застосування статей розділу XIX КК України свідчить про наявність багатьох проблем, які виникають у правозастосовчих органів, у тому числі і у питаннях кримінально-правової кваліфікації. Проблемними та такими, що потребують наукових досліджень, залишаються питання щодо відмежування військових злочинів від суміжних з ними злочинів. Згідно ч. 1 статті 401 КК України військовими злочинами визнаються передбачені цим розділом (розділом XIX) злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів [1].

Як зазначають М.І. Панов, Н.О. Гуторова, родові поняття окремих груп злочинів, передбачених у розділах Особливої частини КК України, є поняттями доктринальними. Вони виступають науковими логіко-юридичними абстракціями, які виконують важливу функцію засобів наукового пізнання соціально-правових явищ. Винятком є закріплення в законі родового поняття злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) [3, с. 296].

З огляду на законодавче визначення поняття військового злочину у статті 401 КК України, суб'єктами злочинів, передбачених розділом XIX